

Nhận thức đúng về xuất khẩu lao động

● ThS. ĐOÀN THỊ TRANG - Học viện Phụ nữ Việt Nam

HIỆN TƯỢNG LAO ĐỘNG NƯỚC NÀY DI CHUYỂN SANG NƯỚC KHÁC ĐỂ TÌM KIẾM VIỆC LÀM ĐÃ DIỄN RA TỪ RẤT LÂU TRONG LỊCH SỬ NHƯNG CHỈ ĐẾN VÀI THẬP KỶ GẦN ĐÂY HOẠT ĐỘNG NÀY MỚI THẬT SỰ SÔI NỔI VÀ NÓ TRỞ THÀNH BỘ PHẬN TẤT YẾU TRONG KINH TẾ ĐỐI NGOẠI CỦA MỘT QUỐC GIA. HIỆN NAY, ĐA SỐ CÁC NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI ĐỀU THAM GIA HOẠT ĐỘNG NÀY VỚI TƯ CÁCH LÀ NƯỚC XUẤT, NHẬP KHẨU LAO ĐỘNG. XUẤT KHẨU LAO ĐỘNG (XKLĐ) NGÀY CÀNG PHONG PHÚ, ĐA DẠNG VỀ HÌNH THỨC VÀ DIỄN RA THEO NHIỀU XU HƯỚNG KHÁC NHAU, DO VẬY, ĐÂY LÀ MỘT HOẠT ĐỘNG VỚI NHỮNG VẤN ĐỀ CẦN ĐƯỢC NHẬN THỨC ĐÚNG.

Thứ nhất, hoạt động XKLD là hoạt động bán hàng hóa sức lao động.

Trong nền kinh tế thị trường, sức lao động được coi là hàng hóa, được đem ra trao đổi, mua bán. Người lao động là người chủ sở hữu sức lao động, chỉ bán giá trị sử dụng của sức lao động trong một khoảng thời gian nhất định, sự ràng buộc giữa người mua và người bán chấm dứt khi hợp đồng lao động kết thúc. Người lao động trực tiếp tìm đến người sử dụng hoặc thông qua môi giới trung gian để thực hiện việc mua bán sức lao động. Khi hoạt động mua bán này diễn ra ngoài phạm vi giới hạn của một quốc gia thì hình thành hoạt động XKLD.

Như vậy, XKLD là việc mua bán hàng hóa sức lao động –

một loại hàng hóa đặc biệt. Bản chất của hoạt động này là việc bán hàng hóa sức lao động trong nước cho nước ngoài. Theo đó, người lao động thông qua các tổ chức môi giới, các doanh nghiệp XKLD của Nhà nước hoặc tư nhân để bán sức lao động ở nước ngoài.

Thứ hai, XKLD là một hoạt động đặc thù của kinh tế đối ngoại, là hoạt động kinh tế mang tính xã hội.

Kinh tế đối ngoại bao gồm nhiều hình thức trong đó XKLD được xếp vào nhóm các ngành dịch vụ thu ngoại tệ. Tính chất đặc thù của hoạt động XKLD trước hết được thể hiện ở chỗ là hoạt động kinh tế nhưng mang tính xã hội sâu sắc. XKLD được nhiều nước coi là một trong những ngành kinh tế mũi nhọn

góp phần giải quyết việc làm, phát triển nguồn nhân lực và tăng tích lũy vốn cho đất nước. Tuy nhiên, hoạt động này liên quan đến thực thể người lao động, do đó liên quan đến các yếu tố vật chất và tinh thần đảm bảo cho sự tồn tại của cơ thể sống của người lao động. Vì vậy, bên cạnh mục đích kinh tế, phải đảm bảo được yêu cầu về mặt xã hội trong XKLD, đó là các nhu cầu về điều kiện sống và làm việc, nhu cầu về vui chơi, giải trí, nhu cầu giao tiếp và tham gia hoạt động cộng đồng... Về khía cạnh này, các chính sách XKLD thực thi phải bao gồm các vấn đề về bảo vệ quyền con người, phù hợp với các quy ước quốc tế về bảo vệ lao động ở ngoài nước, đồng thời, phải giải quyết được các vấn đề tiêu cực phát sinh

trong hoạt động XKLD. Đặc biệt là có các chính sách đối với người lao động sau khi hết hợp đồng XKLD về nước như đào tạo lại, định hướng nghề nghiệp, tạo việc làm, thực hiện mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội ở nơi người lao động đi XKLD.

Ba là, hoạt động XKLD phải đặt dưới sự chỉ đạo của Đảng và thống nhất quản lý của Nhà nước.

Ở tầm vĩ mô, sự thống nhất về quan điểm, chủ trương của Đảng về XKLD có vai trò quan trọng và làm định hướng cho việc hoạch định các chiến lược XKLD, làm cơ sở để các cơ quan quản lý nhà nước điều tiết hoạt động này một cách có hiệu quả, đạt được các mục tiêu kinh tế - xã hội và đảm bảo được tính định hướng xã hội chủ nghĩa cho hoạt động XKLD.

Thống nhất quản lý nhà nước đối với hoạt động XKLD nhằm tạo khuôn khổ cho hoạt động này đi theo đúng đường lối, chủ trương và bảo đảm thực hiện được các mục tiêu kinh tế - xã hội. Nhà nước quản lý thống nhất hoạt động XKLD để phát huy vai trò sức mạnh của Nhà nước trong việc giải quyết các vấn đề có liên quan như đàm phán ký kết hiệp định, thỏa thuận hợp tác lao động với nước ngoài, xây dựng pháp luật về XKLD, đảm bảo quyền lợi của người lao động ở nước ngoài,... Đặc biệt, chỉ có Nhà nước mới có khả năng giải quyết được các vấn đề tiêu cực phát sinh trong hoạt động XKLD và hậu quả của nó. Sự thống nhất quản lý của Nhà nước về hoạt động XKLD được thể hiện bằng việc Nhà nước giao cho Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội quản lý và điều tiết hoạt động XKLD trên cơ sở các chủ trương,

quan điểm của Đảng, chịu sự chỉ đạo trực tiếp của Chính phủ, chịu trách nhiệm phối hợp với các cơ quan, bộ ngành khác trong việc nghiên cứu, xây dựng và phối hợp triển khai các kế hoạch, chương trình đầu tư phát triển liên quan đến hoạt động XKLD của nước ta.

Bốn là, hoạt động XKLD phải đảm bảo được các mục tiêu kinh tế - xã hội trong việc phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta.

XKLD là một hoạt động mang tính kinh tế - xã hội, do đó, trong quá trình thực hiện phải đảm bảo được các mục tiêu về lợi ích kinh tế, có tác động tích cực tới sự tiến bộ xã hội. Về phương diện kinh tế, mục tiêu kinh tế ở tầm vĩ mô là thu nhập quốc dân và thu nhập đầu người tăng lên, XKLD phải đảm bảo được lợi ích kinh tế của các bên tham gia là Nhà nước, doanh nghiệp và người lao động. Đó là phải đảm bảo được nguồn thu cho ngân sách Nhà nước từ các khoản thuế, phí trong hoạt động XKLD, các khoản phí môi giới dịch vụ XKLD cho các doanh nghiệp và các khoản thu nhập hợp pháp của người lao động xuất khẩu (LĐXK). Đặc biệt là phải chú trọng tới quyền lợi của người LĐXK, có đảm bảo được quyền lợi về kinh tế của người LĐXK mới đảm bảo được tính chắc chắn đối với các lợi ích kinh tế của doanh nghiệp, của Nhà nước. Đảm bảo quyền lợi kinh tế của người LĐXK là điều kiện để đảm bảo hoạt động XKLD ổn định và phát triển bền vững, là căn cứ để xác định tính hiệu quả của hoạt động XKLD đối với sự phát triển kinh tế - xã hội ở nước

ta. Các mục tiêu xã hội trong XKLD là giải quyết được một số lượng người lao động thiếu việc làm, dồi dư trong nền kinh tế, giảm áp lực thất nghiệp tới đời sống xã hội, nâng cao trình độ tay nghề, kỹ năng lao động cho người lao động.

Hoạt động XKLD phải đảm bảo được hiệu quả kinh tế để tạo điều kiện nâng cao đời sống vật chất, tinh thần cho người lao động, góp phần vào sự phát triển của người lao động. Ngoài ra, hoạt động XKLD còn phải hình thành được một đội ngũ lao động có chất lượng, linh hoạt, đáp ứng cho nhu cầu đa dạng của công cuộc phát triển kinh tế - xã hội trong thời kỳ CNH, HĐH đất nước, là chất xúc tác để tăng cường quan hệ hữu nghị giữa Việt Nam với các nước.

XKLD là một chủ trương, chính sách lớn của Đảng và Nhà nước Việt Nam trong xu thế hội nhập, mở cửa, phù hợp với xu hướng di cư quốc tế hiện nay. Cần nhận thức đúng bản chất của hoạt động XKLD để trên cơ sở đó xây dựng các chính sách điều tiết, biện pháp quản lý hoạt động XKLD phù hợp, đảm bảo được quyền lợi của các bên tham gia, trong đó phải đảm bảo được quá trình tái sản xuất sức lao động và tăng chất lượng hàng hóa sức lao động. Nhận thức đúng về hoạt động XKLD để khẳng định sự lãnh đạo, điều hành đúng đắn, nhạy bén của Đảng và Nhà nước ta cũng như tính ưu việt của chế độ ta trong quá trình xây dựng và phát triển kinh tế xã hội nói chung và trong hoạt động XKLD nói riêng; tạo uy tín cho lao động Việt Nam trên thị trường lao động quốc tế ■